

Preverjena informacija je dobra informacija.

Razkrinkavanje.si je novinarski projekt, v okviru katerega redno beremo med vrsticami slovenskih medijskih vsebin.

+ Zakaj?

Nastal je iz upora proti slabim novinarskim praksam, s katerimi se srečujemo v vsakdanjem življenju. Najbolj očitne so napake, prepisovanje ali neustrezno citiranje, manipulacije, neustrezno argumentiranje, vdiranje oglaševalskih vsebin v novinarske prispevke, izkrivljanje informacij, navajanje polresnic in, seveda, lažne novice.

Do vseh naštetih praks ima Razkrinkavanje.si ničelno toleranco.

Namen Razkrinkavanja.si ni le opozarjanje na boleznj sodobnega medijskega prostora, s svojim delom si želimo prispevati k dvigu kakovosti medijskih vsebin in varovati dobro novinarstvo.

Prepričani smo, da so dobre in kakovostne informacije bistvenega pomena za ozaveščeno življenje vsakega od nas: za sprejemanje odločitev na dnevni ravni, ukrepanje proti nepravilnostim v družbi ali za sodelovanje na demokratičnih volitvah.

Še več, pravica do obveščенosti je ena temeljnih človekovih in tudi ustavno zagotovljenih pravic.

Razkrinkavanje.si je projekt Oštra, centra za preiskovalno novinarstvo v jadranski regiji, ki preiskuje teme v javnem interesu prebivalcev jadranske regije in njene sosesčine.

+ Ekipa

Odgovorna urednica Oštra.si: **Anuška Delić**

Urednica Razkrinkavanja.si: **Klara Škrinjar**

Pomočnica urednice: **Katarina Bulatović**

Novinarji: **Matej Zwitter, Matej Simič, Meta Gantar, Maja Čakarić**

+ Smernice

Razkrinkavanje.si je zavezano profesionalnim načelom, ki jih določata [Kodeks novinarjev Slovenije](#) in [Münchenska deklaracija](#). Svoje delo opravljamo na podlagi strokovnega znanja in dosedanjih izkušenj, a vseskozi ostajamo odprti za nove.

Kako lahko pomagate? Če naletite na vsebino, o kateri menite ali slutite, da je neresnična, zavajajoča ali namerno lažniva, nas o tem obvestite. V skladu z uredniško presojo bomo vsebino natančno pregledali, analizirali in objavili svoje ugotovitve.

Popravki in dopolnitve informacij Vsi smo ljudje in vsi smo zmotljivi. Če naletite na vsebino, o kateri menite, da je prizadela vaše pravice ali interese, lahko uveljavljate pravico do popravka ali odgovora.

Vsako posodobljanje že objavljenega besedila, bodisi z novimi informacijami bodisi v popravljajem napačnih informacij, bo jasno označeno, tako da bo po popravku besedila vsem bralcem razumljivo kot popravljeno.

Pišite nam na razkrinkavanje@ostro.si.

+ Podpora

Razkrinkavanje.si sofinancirata slovensko ministrstvo za kulturo in organizacija Journalism Development Network.

Strokovno pomoč nam zagotavlja ekipa [raskrikavanje.rs](#), ki je projekt srbskega centra za preiskovalno novinarstvo KRIK, mreže za preiskovanje kriminala in korupcije.

Vse, ki menite, da je boj proti nepreverjenim in lažnim informacijam ključen za kakovostno delovanje družbe, v kateri živimo, pozivamo k podpori tu. Vsaka donacija, čeprav na prvi pogled simbolična, je za nas zelo pomembna. Potrudili se bomo, da ne bo zaman.

Kako delamo Razkrinkavanje.si

Radi bi vam predstavili našo metodologijo in osnovna načela našega dela.

+ Izbor vsebine

Analiziramo medijske objave, ki so objavljene v vseh slovenskih medijih, ne glede na njihovo agregatno stanje. Prav tako preverjamo objave na družbenih omrežjih, forumih, blogih, in javnih prostorih in podobno.

Pri tem nas zlasti zanimajo:

- objave, za katere sumimo, da so zavajajoče, lažne, potrjene ali drugače škodljive za javno obveščanje
- izjave politikov in funkcionarjev ter drugih oseb, ki v družbi uživajo vpliv in moč
- navedbe tistih, ki trdijo, da so žrtve sistema, politikov in funkcionarjev ali drugih vplivnih oseb
- objave, ki posegajo v temeljne človekove pravice, so žaljive, sovražne ali nestrpne
- ključni članki

Objave, trditve ali druga izjavljanja, ki jih ekipa razkrinkavanje.si pregleduje pod lupo, so izbrane naključno – nobena objava, trditev, izjava ali medij ni izključena iz obravnave. Prednost imajo resda mediji, ki imajo večji doseg in s tem večji delež javne pozornosti ter družbene odgovornosti, vendar pregledujemo tudi druge, bolj nišne vsebine.

+ Način vrednotenja vsebin in uporaba virov

Ocenjevanje medijskih vsebin temelji na preverjanju objav, trditev, izjav in drugih navedb, neodvisnem ugotavljanju dejstev in iskanju dokazov, ki lahko potrdijo ali ovržejo objavljeno.

Analiza preverjanja dejstev temelji izključno na uporabi verodostojnih in preverljivih virov. Vse naše navedbe in ugotovitve opremimo z dokazi v obliki dokumentov, slik, datotek ali s povezavami na verodostojne vire informacij.

Med viri, ki jih uporabljamo za analizo medijskih vsebin, so:

- uradni podatki in statistika;
- uradni podatki, objave in stališča institucij;
- mnenja strokovnjakov ali poznavalcev s preverljivimi strokovnimi referencami;
- raziskave ali analize institucij ali posameznikov s preverljivimi strokovnimi referencami;
- zakoni, podzakonski akti in drugi pravni pravni dokumenti;
- uradne podatkovne baze države ter drugih slovenskih, evropskih in mednarodnih institucij;
- anonimni viri, ki imajo utemeljen razlog za anonimnost.

Vsaka analiza vsebuje:

- jasno navedeno trditev, ki smo jo preverili in ovrednotili;
- ugotovitve, ki so podprte z dokazi;
- vrednotenje/oceno z utemeljitvijo;
- povezavo na izvorno objavo oziroma objave, ki vsebujejoanalizirane trditve.

Za vsako analizo v uredništvu hranimo:

- povezavo do kopije članka, ki je v izvorni obliki shranjen na eni izmed arhivskih spletnih strani (npr. [webarchive.org](#)).

Arhiv je pomemben, če objavo avtor oziroma izdajatelj po pregledu odstrani ali spremeni.

Vse ugotovitve, do katerih nas pripelje preverjanje in ki so pomembne za vrednotenje preverjane trditve, so jasno in natančno predstavljene v analizi obdelane vsebine. To velja tudi za primere, v katerih se izkaže, da je trditev resnična.

Vse informacije, ki jih ugotovimo in dodamo naknadno, so jasno označene kot posodobitev: nova dejstva, novi podatki o širjenju prvotne trditve, objava popravkov ali dopolnitev in podobno.

+ Tipologija razkrinkanih informacij

Na podlagi neodvisnega preverjanja in analize vsako objavo ovrednotimo glede na tip razkrinkane informacije. Objava ima lahko več ocen, odvisno od tega, koliko trditev je ocenjenih v njej in koliko tipom razkrinkanih informacij ustreza.

Šlamparija

Objava, v kateri se je avtorju prikradla napaka, zato je objavil netočne informacije ali posredoval nepreverjene informacije drugega vira. Ključno pri tem je, da mora biti očitno, da je avtor napako storil nenamerno oziroma brez namena netočno obveščati javnost.

Neutemeljeno

Objava, v kateri argumentacija, ki je avtorja pripeljala do določenega sklepa, ni podprta z dovolj podatki, informacijami ali dejstvi oziroma so argumenti, ki jih avtor navaja, neverodostojni ali izvirajo iz nepreverljivih virov. Lahko gre tudi za sklepanje »čez palec«.

Kitenje s tujim perjem

Objava, za katero se izkaže, da je neizvirna. Lahko gre za prepisovanje sporočil za javnost ali drugih virov, pa tudi za povzemanje informacij brez ustreznega navajanja vira. Takšni praksi pravimo tudi »churnalism« ali »copy-paste« novinarstvo.

Klik vaba

Objava, katere naslov nima prave podlage v besedilu, na katero se nanaša. Njen namen je pritegniti pozornost bralcev s senzacionalnim naslovom, ki obljublja vsebino, ki je v članku dejansko ni. Klik vabe so namenjene pridobivanju klikov, ki za izdajatelja pomenijo vir oglaševalskih prihodkov.

Pristransko

Objava, iz katere je jasno razvidno, da razširja dejstva ali stališča posamezne interesne skupine, naj bo ta politična, gospodarska, kulturna ali kakšna druga. Gre za selektivno predstavitev informacij in izpuščanje drugih, da bi podprli določeno tezo. Informacije so sicer pogosto lahko točne, vendar ne prikazujejo celotne slike.

Manipulacija

Objava, ki uporablja znane in točne podatke, vendar jih pojasnjuje na zavajajoč način, tako, da pripeljejo do netočnih ali nepravilnih zaključkov. Gre za izkrivljanje dejstev.

Lažna objava

Objava, ki vsebuje lažne informacije, podatke ali trditve. S to oceno ovrednotimo le tiste vsebine, pri katerih je mogoče ugotoviti, da so bile ustvarjene za namerno zavajanje in napačno obveščanje javnosti.

Propaganda

Objava, ki jasno izraža stališče posamezne interesne skupine. Običajno gre za promocijo posameznika, organizacije, politične stranke ali (politične) ideje s pretiranim poudarjanjem dobrih lastnosti. Je orodje političnega in ideološkega vplivanja.

Psevdoznanost

Objava, ki podatke, stališča ali ugotovitve predstavlja kot znanstvena odkritja ali strokovno podprta dejstva, vendar za to v znanosti ni utemeljene podlage. Takšne objave pogosto tudi izkrivljajo znanstvene ugotovitve.

Prikrito oglaševanje

Objava, ki je predmeta avtorski prispevki, dejansko pa gre za sponzorirane – plačane – objave. Takšne objave morajo biti jasno označene kot oglaševalske, kot to določa zakon o medijih.

Satira

Objava, ki uporablja elemente fikcije za namene satiričnega in humornega prikaza realnosti. Take objave sicer niso sporne, če je jasno razvidno, da so satira. Satira se nemalokrat razširja tako, da je videti kot resnična, ali pa jo prek družbenih omrežij posredujejo uporabniki, ki se ne zavedajo, da gre za fikcijo.

Poleg navedenih ocen, s katerimi vrednotimo objave, uporabljamo še naslednje tri oznake, zlasti za preverjanje izjav in obljub politikov in drugih javnih osebnosti ter objav na družbenih omrežjih.

Drži

Objava, ki drži. To oceno uporabljamo tudi pri preverjanju izjav in krajših trditev, ki se pojavljajo na družbenih omrežjih in v javnem prostoru, ter za pregled uresničevanja obljub politikov in drugih javnih osebnosti.

Ne drži

Objava, o kateri smo na podlagi neodvisne preverbe dejstev ugotovili, da ni resnična. Oznako uporabljamo pri preverjanju izjav in krajših trditev, ki se pojavljajo na družbenih omrežjih in v javnem prostoru, ter za pregled uresničevanja obljub politikov in drugih javnih osebnosti.

Siva cona

Objava, ki samo delno drži. Oznako uporabljamo zlasti pri preverjanju izjav in krajših trditev, ki se pojavljajo na družbenih omrežjih in v javnem prostoru, ter za pregled uresničevanja obljub politikov in drugih javnih osebnosti.

Pri pripravi kategorizacije smo izhajali iz metodologije, ki jo uporablja [raskrikavanje.rs](#), in jo deloma tudi povzeli. Metodologijo je razvila neprofitna organizacija [EAVI](#) - European Association for Viewers Interests, ki se ukvarja s krepitevijo medijske pismenosti.